

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Sámedikki plánaveahkki

sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima
sihkkarastimii (Sámedikki plánaveahkki)

Mjosundvatnet, Nærøy suohkan. Govva: Bjørn Berg/Sámediggi

*Aiti, Maajehjaevrie, Gála suohkan.
Govva: Andreas Stångberg/Sámediggi*

Sámedikki plánaveahkki

Sámedikki plánaveahkki lea gaskaoapmi sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima luondduvuđđosa sihkkarastis. Plánaveahkki lea jurddašuvvon geavahuvvot plánema oktavuodas plána- ja huksenlága mielde, ja lea ráhkaduvvon bagadussan gielddaide, fylkkagielddaide ja earáide mat ráhkadit plánaid dán lága mielde.

Stuorradiggi mearridii plána- ja huksenlága ođđa plána-oasi 05.06.08 ja dat bođii fápmui 01.07.09. Sámediggi doarjjui lánkaevttohusa. Lága ulbmilin lea ovddidit ceavziis ovdáneami buoremusat ávkin ovttaskas olbmuide, servodahkii ja boahtteáiggi sohka buolvvaide. Dát galgá dahkkojuvvot dainna lágiin ahte plánen lága mielde váikkuhivččii stáhtalaš, regionála ja gielddalaš doaimmaid oktiordnema, vuodđun mearrádusaide resursaid geavaheami ja suodjaleami hárrái. Ođđa ja deatalaš bealli dás lea vuhtii váldit dan ahte plánemis sihkkarastujuvo sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima luondduvuodus.

Sámi beroštumiid nannen plánemis gáibida ahte rollat ja ovddasvástáduš čielggaduvvojit. Dán plánaveahki ráhka-deami bokte meroštallá Sámediggi iežas ođđa rolla ja doaimmaid plána- ja huksenlága mielde. Plánaveahkki ii čana juridihkalaččat, muhto addá vuogádatlaš ja oktasaš geahčastaga das maid ferte vuhtii váldit ja mii čuovvu gustovaš rievtti. Dasa lassin bidjet álgoálbmogiid vuoigatvuodaid riikkaidgaskasaš riektestandárddat deatalaš eavttuid dasa maid ferte vuhtii váldit.

Sámi servodat lea girjái, ja das ii leat dušše okta beroštupmi. Dát mearkkaša dan ahte muhtun oktavuodain ferte sierra sámi beroštumiid vihkkedallat nubbi nuppi ektui. Danne lea buorre báikkálaš plánaproseassa, mas njuolga guoskevaš sámi beroštumit árrjalaččat searvvahuvvojit plánabarggus, erenoamáš deatalaš. Dán sáhtá maddái ovdánahtit vuostálasvuodaid čoavdima ja ovttasbarggu arenan.

Sámedikkis lea ovddasvástáduš das ahte sámi beroštumit árvvoštallojuvvot ollislaš perspektiivva vuodul plánema oktavuodas plána- ja huksenlága mielde. Dát guoská sihke sierralágan árbevirolaš sámi ealáhusaide ja dár bui oazžut ođđa ealáhusdoaimma. Sámi kulturdoaimmaheami ja ealáhusaid, mat leat áitojuvvon ja leat garra deattu vuolde, nugo kulturvuodot ávkkástallan, meahcástanealáhusat, mearrasámi guolástus, lotnolasealáhusat ja boazodoallu, ferte erenoamážit vuhtii váldit plánabarggus.

Sámediggi sávvá ahte plánaveahkki šattašii árrjalaš gaskaoapmin min oktasaš ánggiruššamiid oktavuodas go galgat sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima luondduvuđđosa.

Sávan lihku plánabargguin!

Egil Olli

Sámedikki presideanta

Ávjovárgealdnu 50, N-9730 Karasjok/Karášjohka

Telefovndna: +47 78 47 40 00. Fákša: +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no eller www.sametinget.no

www.facebook.com/samediggi

Deaddilan: Fagtrykk Idé as

Olggoš: Čunovuohppi, Guovdageainnu suohkan. Govva: Sunniva Skålnes

Čakčáivnnit. Govva: Arne Håkon Thomassen/Sámediggi

Husjordoya, Lodegiid suohkan. Govva: Arne Håkon Thomassen/Sámediggi

Sámedikki plánaveahkki sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima sihkkarastimii (Sámedikki plánaveahkki)

Sámediggi dohkkehii 9.06.2010 čuovvovaš plánaveahki sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima sihkkarastimii plánema várás plána- ja huksenlága vuodul:

1. Ulbmilat

- 1.1 Dát plánaveahkki galgá láchčit dilálašvuodaid nu, ahte buot plánat, čuovvumuščielggadusat ja mearrádusat mat leat dáhkkojuvvon plána- ja huksenlága plánaoasi mielde, sihkkarastet sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaid ja servodateallima luondduvuođu.
- 1.2 Plánaveahkki lea suorggistis oaivvilduvvon bisuhit dan vuoigatvuoda mii sámiin lea álbmotrievtti njuolggadusaid mielde álgoálbmogiid ja unnitloguid birra.

2 Doaibmasuorgi

- 2.1 Plánaveahkis lea sáhka plánastrategiijaid, plánaid, čielggadanprográmmaid ráhkadeamis, ja mearrádusain maid stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš (suohkanlaš) orgánat dahket plána- ja huksenlága plánaoasi mielde.
- 2.2 Plánaveahkki gusto árbevirolaš sámi guvlui masa gullet Finnmárku, Romsa, Nordlándá ja Davvi-Trøndelága, ja vel gielddat Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtálen ja Røros Lulli-Trøndelága fylkkas, Engerdal ja Rendalen, Os, Tolga, Tynset ja Follidal suohkanat Hedmárkku fylkkas ja Surnadal, Rindal ja Sunndal suohkanat Møre ja Romsdal fylkkas.

3 Ovddasvástádus

- 3.1 Sámedikkis lea bajimuš ovddasvástádus plánaveahki oppalaš čuovvoleamis ja rávvagiin dan birra. Sámediggi galgá plánaveahki vuodul searvat dehálaš dieđuiguin plána-eiseválddiid plánemii. Sámediggi sáhtá buktit cealkámuša ja vejolaččat vuosttaldit gielddaplána areáloassái ja regulerenplánii, ja gáibidit ahte fylkkaplánat galget biddjojuvot departemeantta ovdii, jos plánat guđdet dahje eai váldde vuhtii beroštumiid mat leat dehálaččat sámi kultuvrii dahje ealáhusdoaimmaide.

Kjelviká dállu, Sorfold suohkan. Govva: Arne Håkon Thomassen/Sámediggj

Sávvzát guobtumin. Govva: Sámediggj

- 3.2 Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš plánaeiseválddi ovddasvástádus lea bidjat vuodđunis Sámedikki plánaveahki go pláne plána- ja huksenlága plánaoasi mielde.

4 Plánema vuodđojurdagat (prinsihpat)

Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš orgánat mat ráhkadit plánastrategiijaid, plánaid, mearridit čielggadusprográmmaid ja dahket mearrádusaid plána- ja huksenlága plánaoasi mielde, galget:

- árvoštallat sierra doaibmabijuid mat sáhttet leat mielde sihkkarastimin sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuođu
- bidjat oppa stuorra deattu dasa, ahte galget vuhtii váldit sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuođu, vai dat vuodđu seailu dahje buorrána plána bokte, iige áitojuvvo.
- árvoštallat leago nu ahte ovddeš plánaid ja plánejuvvon plánaid ja doaibmabijuid buohkanas váikkuhusat doaibmaguovllus addet doarvái vejolašvuođaid joatkit geavaheami
- bidjat árbevirolaš máhtu guovllu birra ja guovllu geavaheami vuodđun plánaid hábmemeii
- álggahit aktiiva doaibmabijuid sihkkarastin dihtii duohta searvama go ulbmil lea oazžut didolaš miehtama sámi beroštumiin ja báikegottiin, maiddá mánáinge, maidda áššit njuolga gusket
- láhčit dilálašvuođaid nu, ahte sámezielalaš áššáioasálaččat sáhttet geavahit sámeziela sihke čálalaččat ja njálmmálaččat

5 Maid vuhtii váldit sámi kultuvrra ektui

- Plánen galgá láhčit dilálašvuođaid nu, ahte lea vejolaš joatkit ássanminstariid ja báikegottiid mat leat mielde bisuheamen sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luonddu vuodul.
- Mánáide galget lagaš birrasis sihkkarastojuvvot areálat ja rusttegat mat addet sidjiide vejolašvuođa doaibmat ovttas eará mánáiguin, vai sáhttet sealluhit ja ovddidit iežaset sámi kultuvrra ja ihčodaga. Jurdagis fertejit maid leat doaibmabijut mat jotket servvoštallamiid ja máhttosirdima buolvvas bulvii.
- Barttaid ja bartaguovlluid huksen berre váldonjuolggadusa mielde dáhpáhuvvat regulerenplána mielde mas maiddá dárbbášlaš infrastruktuvrálaš doaibmabijut dakkár

*Engenes, Áttir, Ivvárstáđiđ suohkan.
Govva: Ingvild Larsen/ Sámediggi*

Engenes, Áttir, Ivvárstáđiđ suohkan. Govva: Ingvild Larsen/ Sámediggi

bartaguovlluide leat mielde. Barttat berrejit buoremus lági mielde huksejuvvot čoahkis vai deaddu sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaid ja servodateallima luondduvuđđui ii šatta nu viiddis.

- 5.4 Go mearriduvvojit báikkít ja organiserejuvvojit biedgguid ássanviesso-, astoáigevistit ja ealáhusvistit gielddaplána areálaoasis, de berre vuhtii váldojuvvot buolvvaid gullevašvuohta orrunbáikkiide ja eanadahkii, ja sin geavaheapmi, maiddá riddo- ja vuotnaguovlluinge.
- 5.5 Plánat ja doaibmabijut eai galgga rihkkut dahje ropmudit sámi bassi báikkiid, hávdđiid dahje eará sáđiđ main lea erenoamáš kulturhistorjjálaš mearkkašupmi.

6 Maid vuhtii váldit sámi ealáhusovddideamis ja resursageavaheamis

- 6.1 Gielddaplána areálaoassi ja regulerenplánat galget dárbbu mielde sihkkarastit areálaid árbevirolaš guollebivdinbáikkiide ja godđanguovlluide mat leat oppa dehálaččat guollebivdui sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Dorskebiebmanrusttegat eai galgga huskejuvvot luđolaš dorski godđanbáikkiide.
- 6.2 Gielddaplána areálaoassi ja regulerenplánat eai galgga addit lobi nuppástuhttit areálageavaheami sámi riddo- ja vuotnaguovlluin, go dakkár nuppástuhttin sáhtta dagahit bissovaš vahága ja billistit báikkálaš guollebivddu mii lea oppa dehálaš dihto guovllu álbmogii.
- 6.3 Gielddaplána areálaoassi ja regulerenplánat galget dárbbu mielde sihkkarastit eanadoallobuvttadeami ja guohtunguovlluid gilvojuvvon ja gilvvehahtti eatnamiid nu stuorra šibitlohkui go šibitdoallu sáhtta biebmat dálvvi miehtá.
- 6.4 Gielddaplána areálaoassi ja regulerenplánat galget dárbbu mielde sihkkarastit dehálaš areálaid fuodđobivddu, guollebivddu, muorračuohppama, murjema ja gámasuinniid čuohppama várás, ja maiddá ávdnasiid viežžama várás duddjomii ja dakkár doaimmaide main oktoolbmot dahje joavkkut ollásit dahje muhtun muddui ellet ja maida dárbašit ávdnasiid.
- 6.5 Gielddaplána areálaoassi ja regulerenplánat galget sihkkarastit areálaid ceavzilis boazodollui. Dát guoská ee. dárbbášlaš gidđa-, geasse-, čakča- ja dálveguohtumiidda, ja maiddá johtolagaide, boazobálgáide, vuojehangaskaide, njuovvan- ja mearkunbáikkiide, guottet-, bálgan- ja ragatguovlluide. Boazodoalu johtolagat eai galgga giddejuvvot.

Bunes, Unjárgga gielda. Govva: Randi Sjalie

Áiti, Njauddám sijdd, Máttá-Várjjat gielda.

Govva: Arild Sætre/Sámediggi

7 Buhtadas vahága, heađušteami dahje eretduvdima ovdii

Go árvvoštallojuvvo dagahago oktage mearrádus mii lea dahkkojuvvon plána- ja huksenlága mearrádusaid mielde, vahága, heađušteami dahje eretduvdima árbevirolaš geavaheapmái, de lea vejolaš deattuhit dan, go daid ovdii leat buhtadassan doaibmabijut mat leat ávkin sámi kultuvrii, ealáhusdoaibmamii dahje servodateallimii ja mat buktet bargosajiid, giellanannema, máhtto- ja kapasitehtahuksen ja dakkáraččat.

8 Gaskavuohta Sámedikki njuolggadusaide mat gustojit go lea dárbu árvvoštallat sámi beroštumiid meahccegeavaheami nuppástuhttima geažil Finn- márkkus, gč. Finn- márkkulága § 4

Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš eiseválddit Finn-
márkkus fertejit Finn-
márkkulága § 4 mielde bidjat Sámedikki njuolggadusaid vuodđun go árvvoštallet areálaplánemis. Danne-
go njuolggadusat sisdoalu dáfus leat Finn-
márkkulága § 4 mielde oktii heivehuvvon Sámedikki plánavehkiin, de plánaeiseválddit sáhttet válljet geavahit Sámedikki plánaveahki lassin Sámedikki njuolggadusaide Finn-
márkkulága § 4 mielde.

Čieŋudeaddji komeanttat plánaveahkkái mii galgá sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuođu

Čuoggá 1 Ulbmil

1 Ulbmil

- 1.1 Dát plánaveahkki galgá láchit dilálašvuodaid nu, ahte buot plánat, čuovvumuščielggadusat ja mearrádusat mat dahkkojuvvot plána- ja huksenlága plánaoasi mielde, sihkkarastet sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaid ja servodateallima luondduvuođu.
- 1.2 Plánaveahkki lea doaibmaviidodagastis jurddašuvvon čadahit dan vuoigatvuođa mii sámiin lea álbmotrievtti njuolggadusaid mielde mat giedahallet álgoálbmogiid ja unnitloguid.

Čuokkis 1.1 muitala plánaveahki ulbmila. Dan vuodđun lea plána- ja huksenlága § 3–1 bustávva c mii cealká ahte plánat mat gullet lága ulbmilmearrádusa ráma siskkobeallái, galget sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuođu. Plána- ja huksenlága § 3–1 ja plánaveahki ulbmilmearrádus ii duššefal cealkke ahte sámi luondduvuođu sihkkarastin lea juoga mii galgá vuhtii váldojuvvot plánemis, muhto maiddá dan ge ahte láchka galgá leat aktiiva neavvu dán doaimma čoavdimii. Plána- ja huksenláhka galgá nuppiin sániin cealkki leat váikkuhangaskaopminge mainna mearriduvvojit positiiva doaibmabijut mat galget ollašuttit áigumuša sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima.

Čuokkis 1.2 ulbmilis deattuha dan maid plána- ja huksenlága § 3–1 njealját ladas cealká, namalassii ahte: «Plánat galget leat mielde doarjumin riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid ja soahpamušaid čađaheami lága doaibmaviidodagas.» Álbmotrievtti njuolggadusat álgoálbmogiid ja unnitloguid vuoigatvuođaid birra leat dehálaš gáldu lágaid ja hálddahušmearrádusaid dulkomii. Plánaveahkki danne šaddá maid nannet vuodu mas geavadis čadahit plánahálddašemis álbmotrievtti njuolggadusaid álgoálbmogiid ja unnitloguid birra.

Plána- ja huksenlágas ja dán plánaveahkis geavahuvvojit doahpagat «sámi kultuvra, ealáhusovddideapmi ja servodateallin» dahje «sámi kultuvra dahje ealáhusdoaimma». Vuodđolága § 110a geavaha doahpágiid «Sprog, Kultur og Samfundsliv», ja Finn-márkkulágas ja mineráلالágas geavahuvvojit doahpagat «sámi kultuvra, boazodoallu, meahccedoallu, ealáhusdoaimma ja servodateallin», ja luonddušládjiivuodálágas fas geavahuvvojit sánit «sámi kultuvra». Buot dát sátnádagat gokčet seammá áššiid. Vuodđolága § 110a kulturdoaba siskkilda sámi kultuvrra buot osiid ja dainna lágiin maid giela ja servodateallima. NAČ 1984: 18 čájeha ahte Sámi Vuoigatvuodálávdegoddi maid bidjá vuodđunis ahte kulturdoaba galgá dulkojuvvot dynámalaččat, nu ahte dat siskkilda maid ovdáneami mii dáhpáhuvvá. Sámi kultuvra galgá ipmirduvvot viiddis mearkašumis, ja danne geavahuvvojit dakkár lassedoahpagat go «ealáhus», «ealáhusovddideapmi», «ealáhusdoaimma», «boazodoallu», «meahccedoallu», «giella» ja «servodateallin» veaháš moge sierranas lágain dárkkálmastin dihtii kulturdoahpaga viiddis ipmárdusa. Dán plánaveahkis kulturdoaba čilgejuvvo dárkkileappot daid áššiid ja doaibmamušaid ektui mat fertetit vuhtii váldojuvvot plána oktavuodas.

2 Doaibmaguovlu

- 2.1 Plánaveahkki giedahallá plánastrategiijaid, plánaid ja čielggadanprográmmaid ráhkadeami, ja mearrádusaid maid stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš orgánat dahket plána- ja huksenlága plánaoasi mielde.
- 2.2 Plánaveahkki gusto árbevirolaš sámi guvlui masa gullet Finnmárku, Romsa, Nordlándá ja Davvi-Trøndelága, ja suohkanat Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtálen ja Røros Lulli-Trøndelága fylkkas, Engerdal ja Rendalen, Os, Tolga, Tynset ja Folldal suohkaniid Hedmárkku fylkkas ja Surnadal, Rindal ja Sunndal suohkanat Møre ja Romsdal fylkkas.

Plánaveahki geavtalaš doaibmaviidodahkii gullet plánastrategiijaid, čuovvumuščielggadusat ja plánaid ráhkadeapmi, ja dakkár mearrádusat maid plána- ja huksenlága plánaoasi mielde dahket stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš orgánat. Plánaveahkki fáttmasta dainna lágiin sihke čuovvumuščielggadusaid ráhkadeami, guvllolaš plánaid ráhkadeami oktan doaibmaprogrammain, gielddaplána ráhkadeami oktan servodatosiin ja areálaosiin, ja vel regulerenplánage ráhkadeami. Plánaveahkki fáttmasta maid mearrádusaid mat dahkkojuvvojit spiehkasteamis plánas. Dasto plánaveahkki fáttmasta stáhtalaš eiseválddiid plánemiid ja plánaid das mo suodjalit riikkalaš dahje stáhtalaš beroštumiid, ja areálaplánaid ráhkadeami johtalusrusttegiid ja teknihkalaš infrastruktuurra.

Plánaveahkki maid fáttmasta dan mii ferte árvoštallojuvvot čielggaduvvon čuovvumušaid dáfus ja mearriduvvot čielggadanprográmmas lága §§ 4–2 ja 14–2 mielde. Dat mearkkaša ahte doaibmabijut maid čuovvumuščielggadanbágggu fáttmasta plána- ja huksenlága § 14–1 mielde, muhto mat eai gula regulerenhávdusa vuollái § 12–1 goalmát laddasa mielde, galget maid bidjat vuodđun plánaveahki go árvoštallojuvvo mii lea čielggaduvvon čuovvumušaid dáfus ja gullá čielggadanprográmmii, ja mo čielggadeapmi galgá čadahuvvot.

Plánaveahki geavtalaš doaibmaviidodat muhtumassii gokčá dan doaibmaviidodaga mii lea Sámedikki láiddanjuolggadusain mat giedahallet nuppástuvvan meahccegeavahusa. Nuppástuvvan meahccegeavahusa láiddanjuolggadusaid váikkuhansuorgái gullet, nugo dát plánaveahkkige, maddái čuovvumuščielggadusat, gielddaplánaid areáloassi, regulerenplánat ja sierralobit areálaplánain, muhto eai guvllolaš plánat ja gielddaplána servodatoassi, gč. nuppástuvvan meahccegeavahusa láiddanjuolggadusaid §§ 2 ja 3 nuppi laddasiin.

Geográfalaš doaibmaviidodat lea jure justa dat mii ipmirduvvo árbevirolaš sámi guovlun. Guovlu lea aiddo dat seammá mii ipmirduvvo dakkárin masa gullet ávnnaslaš kulturvuodđui gullevaš áššit mat leat 'stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš gula-skuddanprosedyrain'. Dasto seammá guovlu lea defiidnejuvvon dain mearkkašumiin mat leat plána- ja huksenlága § 5–4 goalmát laddasii, mii giedahallá Sámedikki válddi vuosttaldit. Doaba «sámi kultuvrra luondduvuodđu» lea dán oktavuodas seammá go doaba «ávnnaslaš kulturvuodđu». Vai lea čielggas ja álki ipmirdit man guovllus lea sáhka, de dat boahhtá njuolga ovdan čuoggás 2.2.

Geográfalaš doaibmaguovlui gullá maid mearra mii lea sámi guovlluid olggobealde gitta

ovtta mearramiilla duohkái vuodđolinnjás áhpái, gč. plána- ja huksenlága § 1–2. Árbevirolaš sámi riddo- ja vuotnaguovlluin ii leat makkárge ovttalágan definišuvdna. Álgu ferte leat ahte dat fátmastit daid gielddaid mat mearragáttis gullet árbevirolaš sámi guvlui. Dattetge lea leamaš sivva erenoamážit vuhtii váldit daid guovlluid mat gullet Sámedikki doaibmaguvlui mas olbmot sáhttet ohcat doarjagiid ealáhusovddideapmái. Bušeahhtajahkái dat guoská riddosuohkaniidda Áltái, Láhppái, Fálesnuorrái, Fálesnuorrái, Muosáide, Davvenjargii, Porsángui, Davvesiidii, Gángaviikii, Detnui, Unjargii, Máttá-Várjjagii, Romsii, Skániide, Rivttáide, Ráisavuotna, Ivgui, Stuorravutnii (Omasvutnii), Gáivutnii, Návutnii, Narviikii, Hápmirii, Divttasvutnii ja Evenáššái.

Árbevirolaš sámi guovlluin ii diedusge šatta buot plánemiin leat njuolggálaš mearkkašupmi sámi kultuvrii. Dan lea dattetge dárbu árvoštallat guđege suorggis, plánemis ja mearrideamis.

Čuoggái 3 Ovddasvástádus

3 Ovddasvástádus

- 3.1 Sámedikkis lea bajimuš ovddasvástádussan oppalaččat čuovvolit plánaveahki ja rávvet dan ektui. Sámediggi galgá álggadettiinis plánaveahkis searvat dieđuiguin mat leat dehálaččat plánaeiseválddiid plánemii. Sámediggi sáhtta buktit cealkámuša ja vejolaččat vuosttaldit gielddaplána areáloassái ja regulerenplánii, ja gáibidit ahte fylkkaplánat biddjojuvvojit departemeantta ovdii, jos plánat boaittuhit dahje eai váldde vuhtii beroštumiid mat leat dehálaččat sámi kultuvrii dahje ealáhusdoaibmamii.
- 3.2 Stáhtalaš, guvlolaš ja gielddalaš plánaeiseválddis lea ovddasvástádussan bidjat Sámedikki plánaveahki vuodđunis go pláne plána- ja huksenlága plánaoasi mielde.

Čuokkis 3 bidjá sadjásis ovddasvástádusa gozihit dán plánaveahki ja dasa gullelaš doaibmamušaid.

Sámedikkis lea oppalaš ovddasvástádussan plánaveahki ektui čuovvolit, ovddidit ja rávvet. Plánaveahkki ásaha maid vuodu dan geatnegas searvamii mii Sámedikkis lea plánemii § 3–2 goalmát lađđasa mielde. Sámedikkis lea plána- ja huksenlága § 5–4 goalmát lađđasa mielde vuoigatvuohta vuosttaldit gielddalaš areálaplánaide ja regulerenplánaide mat boaittuhit dahje eai váldde vuhtii beroštumiid mat leat dehálaččat sámi kultuvrii. Dasto Sámediggi sáhtta gáibidit ahte fylkkaplánat biddjojuvvojit departemeantta ovdii jos plánat eai doarvái bures váldde vuhtii sámi beroštumiid, gč. § 8–4.

Mii lea oppa dehálaš sámi kultuvrii, čilgejuvvo dárkileappot plánaveahki čuoggáin 5 ja 6. Sámediggi sáhtta vuosttaldit plánaide dahje doaibmabijuide mat sierra dahje oktanaga ovddeš plánaiguin ja doaibmabijuiguin guovllus dahket veadjemeahttun áššin sámiide dahje váttasmahttet sidjiide joatkit dihto guovlluid ávkkálaš geavaheami. Dakkár plánat ja doaibmabijut bohtet juohke dáhpáhusas vuostálagaid álbmotrivttiin. Jos plánat ja doaibmabijut eai njuolga rihko kulturdoaibmama vuodu, de galgá dattetge leat oppa stuorra deaddu árvoštallamis makkár váikkuhusat doaibmabijus leat sámi kultuvrii.

Vaikko plánaveahkki dárkileappot čilge main áššiin lea oppa dehálaš mearkkašupmi

sámi kultuvrii, de lea vealttakeahhtá ahte dat eai álo leat dárkilat juohke áidna dilálašvuhtii. Plánaveahkki addá plánaeiseválddiide luomusvuoda, nu ahte ieža sáhttet hábmet plánaid báikkálaš dilálašvuodaid mielde. Mearrideaddji dehálaš das lea, ahte sámi beroštumit mat leat mearkkašahtti dehálaččat, eai galgga boittohallat.

Čuoggás 3.2 nannejuvvo ahte stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš plánaeiseválddiin dat lea ovddasvástádus čuovvolit plánaveahki, nu ahte dat adnojuvvo vuodđun plánemis ja mearrideamis. Áššis lea ihcalassii čielggas ahte plánaveahki ii čana plánaeiseválddi juridihkalaččat, ja ahte plánaveahki ii galgga ipmirdit stivrennjuolggadussan maid plánaeiseváldi lea geatnegas čuovvut. Guhtege vuhtiiváldinčuokkis plánaveahkis lea dattetge čilgehus geatnegasvuodaid birra mat vulget plána- ja huksenlága § 3-1 bustávvas c, ja geatnegasvuodaid birra mat vulget eará lágain. Guhtege sierra čuokkis lea dainna lágiin oaivadus dan vuoigatvuoda birra mii Sámedikkis lea lága § 5-4 mielde vuosttaldit gielddaplána areáloassái ja regulerenplánaide, ja Sámedikki vejolašvuoda birra bidjat fylkkaplánaid departemeantta ovdii lága § 8-4 mielde.

Čuoggái 4 Vuodđojurdagat plánemis

4 Vuodđojurdagat plánemis

Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš orgánat mat ráhkadit plánastrategiijaid, plánaid, mearridit čielggadanprográmmaid ja dahket mearrádusaid plána- ja huksenlága plánaoasi mielde, galget:

- árvoštallat erenoamáš doaibmabijuid mat sáhttet leat mielde sihkkarastimin sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuodu
- bidjat mearkkašahtti deattu sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuodu vuhtii váldimii, vai plána dan seailuha dahje ovddida iige áitte
- árvoštallat addetgo ovddeš plánaid ja plánejuvvon plánaid ja doaibmabijuid buohkanas váikkuhusat doaibmaguovllus doarvái vejolašvuodaid joatkit geavaheami
- bidjat árbevirolaš máhtu guovllu ja dan geavaheami birra vuodđun plánaid ráhkadeapmái
- álggahit aktiiva doaibmabijuid mat galget sihkkarastit duohta searvama man vuodul ulbmil lea oáčuhit sámi beroštumiid ja báikegottiid mat guoskkahallet, didolaččat miehtat, maiddái mánáidge
- láhčit dilálašvuodaid nu, ahte sámezielalaš áššáioasálaččat sáhttet geavahit sámeziela sihke čálalaččat ja njálmmálaččat

Čuokkis 4 čilge bajimus vuodđojurdagiid mat fertejit váldojuvvot vuhtii plánabarggus ja leat dehálaččat loahpalaš mearrádusaide. Geatnegasvuodát mat vulget čuoggás 4, leat gáibádusat maid sierranas riektenjuolggadusat, lágat, vuodđoláhka ja álbmotriekti bidjá. Geatnegasvuodát leat dás čeahkkáigessojuvvon vai visogovvan čilget.

Bustávva a bidjá gáibádussan ahte erenoamáš doaibmabijut galget árvoštallojuvvo1.1 lea vejolaš oazžut áigái eanetlogu ja unnitlogu duohta ovttadássásašvuoda, ja maid ulbmil lea sihkkarastit áitojuvvon kultuvrra. Gokko sámi kultuvra lea erenoamáš áitojuvvon, nugo omd. mearrasámi guovlluin ja boazodoalloosiid siskkobealde, sáhtta leat dárbu erenoamáš doaibmabijuide. Geatnegasvuoda árvoštallat dakkár doaibmabijuid bidjá lága § 3-1. Plána- ja huksenlága rámaid siskkobealde plánaeiseváldi lea geatnegas álggahit positiiva sierradoaibmabijuid, dahje válmastit vuodu daidda, mat leat mielde sihkkarastimin ja ovddideamen

kultuvrra. Dát gusto erenoamáš láhkai doppe gos sámi kultuvra lea nu stuorra deattu vuolde ahte juohke čuohcci dahku sáhtta áitit dan vuodu. Plánat ja doaibmabijut mat čuvvot plána- ja huksenlága, sáhttet danne leat heivvolaččat. Dat sáhttet leat sihke doaibmabijut maiguin ulbmil leat sihkarastit areálaid, ja doaibmabijut maiguin ulbmil lea buoridit infrastruktuorra, gulahallanfora ja dakkáraččaid.

Bustávva b nanne geatnegasvuoda bidjat mearkkašahti deattu sámi kultuvrra vuhtiiváldimii juohke plánemis ja mearrideamis mat čadahuvvojit plána- ja huksenlága plánaoasi mielde. Dat lea muđuid ovttá háltái mearrádusaiguin mat leat heivehuvvon gieskadas biras- ja resursaláhkasuorgái, nugo omd. Luonddušládđjii vuodaláhkii (§ 14), minerálašláhki (§ 17 – ráddjejuvnon Finnmárku), mearreresursaláhki (§ 7 bustávva g) ja áhpeenergiijaláhki (§ 1–5). Geatnegasvuoda árvvoštallat mo plánat ja doaibmabijut čuhcet sámi kultuvrii, bidjá maid meahci nuppástuvvan geavaheami giedahalli láiddanjuolggadusaid § 1.

Bustávva c čilge geatnegasvuoda árvvoštallat ovddeš doaibmabijuid ja plánejuvnon doaibmabijuid buohkanas váikkusaid. Plána- ja huksenlága § 3–1 bustávvi c gullevaž mearkkašumis boahká ovdan ahte doppe gos boazodoalu beroštumit guoskkahallet, galget plánaid ja doaibmabijuid buohkanas váikkusaid guđege sierranas orohahkii, árvvoštallojuvnot. Dakkár árvvoštallan ii leat dattetge álbmotrievttálaččat ráddjejuvnon dušše boazodollui, go dat fátmasta earáge sámi resursageavaheamiid mat gullet birgenvuđđui. Iige ealáhusdoaibma dárbbáš leat kultuvrralaččat erenoamáš dainna lágiin ahte dat lea dušše sámiiid ealáhus. Dakkár ge gáibáduš ii leat ahte ealáhus ferte doaimmahuvvot earaláhkai go mii lea dábálaš dan ealáhussii. Geatnegasvuoda árvvoštallat doaibmabijuid buohkanas váikkusaid guovllu ovddeš doaibmabijuid ektui, bidjá maid meahci nuppástuvvan geavaheami láiddanjuolggadusaid § 4 vuosttas lađas.

Bustávva d čalmmustahtta sámi árbevirolaš máhtu guovlluid geavaheamis. Plánabargu galgá dakkár máhtu bidjat vuodđun go árvvoštallojuvvo mo plánat ja doaibmabijut váikkuhit sámi kultuvrii. Dat geatnegasvuodda vuolga maid meahci nuppástuvvan geavaheami giedahalli láiddanjuolggadusaid § 4 vuosttas lađđasis. Luonddušládđjii vuoda lága § 8 nubbi lađas cealká ahte «Eiseválddit galget dasto bidjat deattu dakkár máhtui, masa guđege sámi geavahusge gullá, mii lea vuolgan buolvvaid vásáhusain geavahettiineaset luonddu ja ealedettiineaset dan mielde, ja mii sáhtta leat mielde doarjumin luonddušládđjii vuoda ceavzilis geavaheami ja gáhttema». Deattuhuvvo ahte árbevirolaš máhtu ii leat stáhtalaš dahje stirdon máhtu, muhto dakkár mii dadistaga ovdána luonddu mielde, ja muđuidge birra váikkusaid mielde.

Sámi kulturguovddážat, dávvirvuorkkát ja dakkáraččat mat leat gielddas dahje guovllus, sáhttet leat čadahan bargguid main leat dokumenten árbevirolaš máhtu mii lea dehálaš plánemii. Danne sáhtta leat ávkálaš go dakkár ášahusat servet ja leat mielde ovttasbarggus.

Bustávva e čilge plána- ja huksenlágas § 5-1 Searvan ja mearkkašumit dán mearrádussii. Mearkkašumis daddjojuvvo ahte gielddas lea erenoamáš ovddasvástádusain sihkarastit daid beroštusaid ja vuhtiiváldimiid aktiiva searvama main eai leat čielga bealušteaddjit organisašuvnnaid namas, ja ahte: «Dat sáhtta maid guoskat sámi álbmogii gullevaž joavkkuide geaid olámuttos eai álo leat aviisaalmmuhusat ja eará plánadiedáhusat mat ollet gieldda álbmogii muđuid. Dakkár erenoamáš ovddasvástádus sihkarastit sámi álbmogii gullevaž joavkkuid aktiiva searvama vuolga maid ILO-soahpamušas nr. 169».

Mánáid searvan lea namahuvvon erenoamážit sihke láhkamearrádusain ja dasa gullevaž mearkkašumis. Deattuhit mánáid searvama plánaprošessii lea danne erenoamáš dehálaš.

Čuoggá 4 bustávva e deattuha ahte searvamis ulbmil galgá leat ahte njuolga guoskkahallan sámi beroštumit ja báikegottit didolaččat mihtet. Sámedikki láiddanjuolggadusain mat leat sámi vuhtiiváldimiid árvoštallama várás go Finnmarkkus meahci geavaheapmi nuppástuvvá, § 4, nubbi lađas, siskkilda sullasaš sátnádaga. Das bohtá ovdan ahte meahci geavaheami nuppástuhttinálgu berre leat easka maŋŋilgo vuos leat čađahuvvon gulaskuddamat singuin geain lea vuoigatvuohta guvlui, guđet geavahit guovllu dahje guovllu guoskkahallan sámi beroštumiiguin. Guoskkahallan oasálaččat sáhttet miehtat árvalussii, ja seammás bidjat eavttuid plána álggaheapmái. Go dakkár dáhpáhus lea mas guoskkahallan beroštumit eai leat miehtan, de galgá plána ávkkálašvuođa árvu álo árvoštallojuvvot daid bilidemiid ektui mat plánas leat sámi luondduvuđđui.

Nuppe beales, go plánaproseassas lea báikkálaš ovttamielalašvuohta, de dat mearkkaša ollu Sámediggái mii árvoštallá ja cealká oavvilis árvaluvvon plánaide. Nuppe beales fas, go plánabargu ii leat bidjan johtui doaibmabijuid mat galget oazžut áigái ahte njuolga guoskkahallan sámi beroštumit ja báikegottit aktiivvalaččat servet, de dat juo lea áššegiedahallamis dakkár boasttuvuohta mii ihcalassii sáhtta leat dat man vuodul Sámediggi vuosttaldit. Njuolga guoskkahallan beroštumiide ja báikegottiide sáhttet gullat siida, orohat, gilisearvváš, meahcesearvi, luossabivdinsearvi, sávzzaeaiggátjoavku, ja eará beroštussearvvit ja beroštusorganisašuvnnat. Dakkár ovddasvástádus, ahte guoskkahallan sámi beroštumit galget aktiivvalaččat searvaduuvvot mearridanprosessii, vuolga maid Sámedikki láiddanjuolggadusain (háltádusain) mat giedahallet mo sámi deasttat galget árvoštallojuvvot go meahcegeavaheapmi nuppástuvvá, § 8 bustávva d, gč. Finnmarkkulágain § 4.

Sámedikki searvama plánabargui gozihit plána- ja huksenlága §§ 5–4 goalmát lađas ja 8–4 nubbi lađas, mat addet Sámediggái válddi vuosttaldit dahje bidjat fylkkaplána departemeantta ovdi, gč. čuoggáin 3.1. Ná Sámediggi biddjojuvvo sajádahkii mas sáhtta šiehtadallat dahje doaibmat soabaheadjijn mii geahččala oazžut áigái soabada dakko gokko dáidet leat vuostálas beroštumit ja vuhtiiváldimat.

Bustávva f deattuha ahte sámezielalaš oasehasat sáhttet geavahit sámeziela sihke čálalaččat ja njálmmálaččat. Dat lea juo ihcalassii doaibmabidju mii galgá sihkkarastit duohta searvama. Dátge mearrádus vuolga Sámedikki háltádusain mat leat sámi deasttaid árvoštallama várás go meahcegeavaheapmi nuppástuvvá § 8 bustávva e mielde, gč. Finnmarkkulágain § 4. Sámeziela hálddašanguovllu siskkobealde dát lea njuolggálaš láhkageatnegasvuohta, gč. sámelágain §§ 3–2 ja 3–3.

Čuoggái 5 Deasttat maid lea dárbu atnit sámi kultuvrra ektui

5 Deasttat maid lea dárbu atnit sámi kultuvrra ektui

- 5.1 Plánen galgá láhčit dilálašvuođaid nu, ahte lea vejolaš bisuhit ássanminstara ja báikegottiid mat leat mielde seailluheamen luondduvuđot sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima.
- 5.2 Mánáide galget sin lagaš birraš sihkkarastujuvvot areálat ja rusttegat mat dahket sidjiide vejolažžan servvoštallat nuppiid mánáiguin, ja nu seailluhit ja ovddidit iežaset sámi kultuvrra ja ihčodaga. Fuopmášupmi berre giddejuvvot doaibmabijuide mat jotket gaskavuodaid ja dolvot máhtu buolvvas bulvii.
- 5.3 Barttaid ja bartačohkiid huksen berre váldonjuolggadusa mielde dáhpáhuvvat reguleren-

plána mielde, masa áigeguovdilis infrastruktuuralaš doaibmabijutge dakkár bartahuksenguovlluid várás leat váldojuvvon mielde. Barttat berrejit leat nu čoahkis go vejolaš, vai loaktin čuoheá ovttá sadjái (iige viidát) sámi kultuvrra, ealáhusdoaibmama ja servodateallima luondduvuđđui.

- 5.4 Biedggos ássanviesso-, astoáigeviste- ja ealáhusvistečoahkiid vástesaš báikkiid mearrideamis ja organiseremis berre leat deaddu das, gosa buolvvat gullet ja mo sii leat geavahan orrunbáikki ja eanadaga, ja dása gullá maid riddo- ja vuotnaguovlluid geavaheapmi.
- 5.5 Plánat ja doaibmabijut eai galgga rihkkut eaige heahppásuhttit sámi bassi báikkiid, hávdesajiid dahje eará báikkiid main lea erenoamáš kulturhistorjjálaš mearkkašupmi.

Plánaveahki čuoggát 5 ja 6 čilgejit mo lea plánain vejolaš sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaibmama ja servodateallima. Daid deasttaid mat leat čilgejuvvon čuoggáin 5 ja 6, fátmasta maid lunddolaččat dat oassi maid lea dárbu dakkárin árvvoštallat mii lea čielggaduvvon váikkuhusaid dáfus ja váldojuvvon čielggadanprográmmaide plána- ja huksenlága §§ 4–2 ja 14–2 mielde, mat giedahallet váikkuhusčielggademiid, ja dása gullet maid váikkuhusčielggadeapmái bákolaš doaibmabijut maid ii leat bággu reguleret § 12–1 goalmát lađđasa mielde (gč. komeanttaiguin mat leat čuoggái 2.1 dás bajábealde).

Punkt 5.1 deattuha ahte plánaveahki lea ovddasvástádussan plánat doaibmabijuid ja láchit dilálašvuodaid doaibmabijuide mat bisuhit ássanminstara ja báikkálaš servodagaid mat leat mielde seailluheamen sámi kultuvrra viiddis mearkkašumis. Dán oktavuodas fuopmášupmi lea giddejuvvon luondduvuodu vejolašvuhtii bissut ain ovddas guvlui ja váldojuvvot odđa anuide. Servvoštaladettiinaset iežaset ássanguovlluin olbmot seailluhit kultuvrraset ja ovddidit dan.

Sámi giliid ja báikegottiid seailluheapmi sáhtta leat mearrideaddji dehálaš árbevirolaš ealáhusaid ja árbevirolaš resursageavaheami joatkašuvvamii dálloalloeconomijjas. Sámi giliin ja báikegottiin ii leat mihkkege boahpteáiggiid jos dain ii leat oassi almmolaš bálvalusdoaimmain nugo skuvllain, mánáidgárddiin ja dearvasvuoda ja sosiála bálvalusain. Dakkár unnaservodagažiid várás ferttejit maid sihkkarastojuvvot buorit vejolašvuodas doallat oktavuodaid, nugo geainnut ja teknologalaš infrastruktuorra, omd. dihtoriid šudggajodáldat. Doaibmabijut mat láchet vejolašvuodaid árbevirolaš meahcegeavaheapmái bissut, omd. rabas meahcegođiiguin, johtolagaiguin guollejávrride ja dakkáraččaiguin, sáhttet maid leat dakkár sierra doaibmabijut maidda berre leat sadji plánain, vai kulturdoaibmamuš dainna lágiin joatká. Plánaveahki čuoggás 6.4 lea eambbo deasttaid birra mat ferttejit adnojuvvo konkrehta resursageavaheami ektui.

Čuoggás 5.1 lea dasto vel dat, ahte plánen galgá láchit dilálašvuodaid dakkár ealáhusdoaibmamii mii lea luonddu vuodul ja sihkkarastá ahte árvobuvttadeapmi ovddimusat báheá ávkin báikegoddái ja oážžu áigái buriid lasseváikkuhusaid sámi kulturovddideapmái.

Dakkár doaibmabijut mat leat namahuvvon dás, leat dávja ipmirduvvon guovlopolitihkkan. Dán oktavuodas dat leat ovddimusat politihkka mii galggašii sihkkarastit ja ovddidit sámi kultuvrra, mii lea riikkalaš ovddasvástádus. Dát ovddasvástádus lea nannejuvvon plána- ja huksenlágas, § 3–1, nu go lea čilgejuvvon komeanttain mat gullet čuoggái 1. Čuokkis 5.1 lea dehálaš guvllolaš pláni ja gielddaplána servodatoassái, nugo maiddái gielddaplána areálaplani ja regulerenplánaide. Dattetge sáhtta leat buorre sivva gidde dán destii erenoamáš fuopmášumi barggus mii dahkkojuvvo guvllolaš plánaiguin ja gielddaplána areálaosiin.

Čuokkis 5.2 čilge dárkileappot mo lea vejolaš plánemiin sihkkarastit buori bajásšaddanbirrasa mánáide ja addit sidjiide vejolašvuoda seailuhit ja ovddidit sámi kultuvrra ja ihčodaga. Dát čuokkis dievasmahtta stáhtalaš plánaháltádusaid mat galget nanusmahttit mánáid ja nuoraid beroštumiid plánemis. Sámi mánáide fertjit sihkkarastojuvvot buorit ja olámuddosaš olgoareálat sin beaivválaš doaibmamuššii lagaš birrasis. Stuuribuš gávpogiin ja čoahkkebáikkiin sáhtta leat dárbu stoahkan- ja deaivvadanbáikkiide main sámi mánát álkit sáhttet gávnnadit ja servvoštallat. Dain ge guovlluin main mánáin sáhttet leat guhkes gaskkat nuppiide, leat dakkár doaibmabijut dehálaččat mat dahket sidjiide vejolažžan deaivvadit ja ieža friddja stoahkat ja mearridit iežaset servvoštallama. Muhtun báikegottiin leat mánáid stoahkanbáikkid guhká leamaš anus, várrage máŋga buolvva. Mearkkašahtti dehálaš lea ahte plánemis adnojuvvo deasta dás ja gozihuvvo ahte dakkár báikkid bisuhuvvojit mánáid stoahkama ja doaibmama várás. Stoahkan- ja olgoáibmobáikkid berrejit heivehuvvot ja hábmejuvvot nu ahte mánná deaivvada dainna mii sutnje lea oahpis ja mas leat sámi kultursárgosat.

Čuoggá 5.2 nubbi cealkka deattuha ahte plánahábmen berre árvvoštallat vejolažžan buolvvaid gaskasaš gulahallama. Sámi kultuvrra guovdilis sárggus lea dat, ahte máhttu ja árbevierut dávjá sirdásit buolvvas nubbái buolvvaid geavtlaš servvoštallamis. Plánen danne berre lágidit nu, ahte dat ain lea vejolaš. Dás sáhtta omd. leat sáhka das guđe báikkiide mánáidgárdidit, boarrásiid viesut dahje boarrásiidsiidat biddjojuvvojit nubbi nuppi ektui, ja gosa dat leat huksejuvvon dakkár historjjálaš luottaid ektui nugo goahtesajit, bivdosajit ja geavahuvvon bivdosajit ja dakkáraččat leat.

Čuokkis 5.3 čielgasit oaivada ahte odđa bartačohtiid huksen váldonjuolggadusa mielde berre čuovvut regulerenplána. Dakkár infrastuktuvrralaš doaibmabijut go geaidnu, čáhci, kloáhka ja elrávdnji, mat leat dehálaččat dakkár bartačohtiide, berrejit leat mielde regulerenplánain. Jos dakkár infrastuktuvrralaš doaibmabijut bohtet ja šaddet áigejuovdilis áššin regulerenplána dohkkeheami ja bartaguovllu ásaheami maŋŋil, de njuolggadus berre leat ahte doaibmabijut álggahuvvojit duššefal regulerenpástusa maŋŋil, eaige sierralobi oazžuma maŋŋil. Dát čuokkis váldojuvvui mielde sierranas guovlluid vásáhusaid geažil, main erenoamážit geainnut barttaide ja bartačohtiid lusa ledje ráhkaduvvon almmá plána haga, ja dávjá maid dakkár lobi haga maid plána- ja huksenlága mearrádusat gáibidit. Dakkár huksen mii buoremus lági mielde čohkke barttaid huksen, hehtte váikkuhusaid čuohtimis viidát meahcegeavaheapmái, leažžá dal boazodoalu, eanadoalu dahje guollebivddu ja fuođdobivddu geavaheamis sáhka.

Čuokkis 5.4 deattuha ahte ássanminstar dávjá hápmašuvvá sohka- ja báikegullelašvuoda geažil, ja johtinminstara geažil. Odnege dihto sogat leat sámi ássanguovlluide gullelaččat, ja danne hábmejuvvon eanadagas lea vejolaš oaidnit sogaid. Soga bargguin ja lahkaleahkámušas leat luottat mat velá odnege čatnet sin dihto báikkiide. Go orrunsajiin fárrejit, de sohka ii šat biso seammalágan deaivvadanbáikin. Doallu, dan viesut ja eanadat dalle oazžu dan veardásaš dehálaš árvvu. Dakkár čatnasat dalle mángasii šaddet sivvan manne sii doaladit iežaset soga ovddeš orrunbáikkis dahje orrunsajis, ja manne sii geavahit dan astoáigeviessun dahje astoáigejuovlun. Dakkár geavaheapmi sáhtta maid ilbmadit nuppástuvvan dahje ođasmahttojuvvon vuogi mo ipmirdit báikkiid dihto áigodahkii gullelaš orrunbáikin, mii lea heivehuvvon odđa-áigásaš eallinvugiide ja dinestusbukti bargguide. Dat joatká olbmuid gullelašvuoda orrunbáikaseaset ja eanadahkaseaset ja vuogi mo sii geavahit daid. Go ráhkaduvvojit gielddaplána areálaoasi plánearrádusat ja -háltádusat biedggos ássama várás LNFR-avádagain, de berre dat vuhtii váldojuvvot. Ahte dát riddo- ja vuotnaguovlluide maid gusto, fuopmášuhttojuvvo dán čuoggás.

Plána- ja huksenlága § 11–4 nr. 5 bustávva b, gč. § 11–11, addá vejolašvuoda várret areála biedggos ássanviesso-, astoáigeviste- ja ealáhusvistečohkiid huksemii. Mearrádusa ulbmil ii leat rahpat vejolašvuoda eanet biedggos viesso- ja bartačohkiid huksemii go dássáži, iige mearrádus galgga geavahuvvot earágo duodaid biedggos huksemiidda LNFR-avádagas. Vejolašvuolta hukset biedggos orrunviesuid ja astoáigevisttiid, mat eai adnojuvvo eanadollui ja boazodollui gullevaš oassin, lea jurddašuvvon stivrenreaidun ovttatáššiid giedahallamii.

Čuokkis 5.5 čujuha dasa, ahte dakkár sámi báikkít main lea erenoamáš kulturhistorjjálaš mearkkašupmi, eai galgga rihkkojuvvo eige heahppášahttojuvvo. Kulturmuitalágas § 3 vuolga ahte álggahuvvot eai galgga dakkár doaibmabijut mat heivemeahttumit sáhttet beistet kulturmuittuid maid kulturmuitalága § 4 automáhtalaččat ráfoha. Plánaveahkki geardu dán ášši, ja seammás dat deattuha ahte eai dakkárge sámi báikkít galgga rihkkojuvvo, main lea erenoamáš mearkkašatti kulturhistorjjálaš árvu. Seamma veardde galgá vuhtii váldojuvvo maid báikegotti olbmot oaivvildit das, mo sierranas doaibmabijut váikkuhit kulturhistorjjálaččat dehálaš báikkiide. Vaikko vel doaibmabidju ii njulgestaga dagatge oinnolaš čuohcagiid báikái, de almmatge dan sáhttet dovdat juonin mii rihkku. Mearrádus lea muđuid seammalágan go mearrádus mii lea nuppástuvvan meahcegeavaheami giedahalli láiddanjuolggadusain, § 7 nubbi lađas. Sámi kulturmuittuid eiseváldin Sámedikki erenoamáš ovddasvástádus lea árvvoštallat plánaid ja mearrádusaid kulturmuitalága ektui.

Čuoggái 6 Deasttat mat galget adnojuvvo sámi ealáhusovddideamis ja resursageavaheamis

6 Deasttat mat galget adnojuvvo sámi ealáhusovddideamis ja resursageavaheamis

- 6.1 Giellaplána areáloassi ja regulerenplánat galget nu viidát go dárbu sihkkarastit árbevirolaš guollebivdinsajiid ja gođđanguovlluid areálaid, main lea mearkkašatti árvu sámi riddo- ja vuotnaguovlluid guollebivdui. Dorskebiebmama várás eai galgga rusttegat huksejuvvo luđolaš dorski gođđanguovlluide.
- 6.2 Giellaplána areáloassi ja regulerenplánat eai galgga addit lobi nuppástuhttit areálageavaheami sámi riddo- ja vuotnaguovlluin, go dat sáhtta dagahit njulgekahtes vahágiid dahje billistit báikkálaš guollebivddu mii lea oppa dehálaš dihto guovllu álbmogii.
- 6.3 Giellaplána areáloassi ja regulerenplánat galget nu viidát go dárbu sihkkarastit gilvojuvvo ja gilvvehahti eatnamiid eanadoalu buvttadeapmái ja guohtunguovlun nu stuorra buvvái go šibitdoallu sáhtta biebmát dálvvi miehtá .
- 6.4 Giellaplána areáloassi ja regulerenplánat galget nu viidát go dárbu sihkkarastit dehálaš areálaid fuođđobivdui, guollebivdui, muorračuohppamii, murjemii ja gámasuinniid čuohppamii, ja ávdnasiid viežžamii duddjoma ja dakkár doaimmaid várás main ovttatolbmot dahje joavkkut ollásit dahje muhtun muddui vižžet iežaset ealáhusa.
- 6.5 Giellaplána areáloassi ja regulerenplánat galget sihkkarastit areálaid boazodollui, vai dat ceavzá. Dát guoská ee. dárbbášlaš gidđa-, geasse-, čakča- ja dálveguohtumiid dáfus, ja johtolagaide, boazobálgáide, vuojehanluottaide, njuovvan- ja mearkunbáikkiide, guottet-, bálgan- ja ragatguovlluide. Boazodoalu johtolagat eai galgga giddejuvvo.

Plánaveahkis dát čuokkis čatnasa erenoamážit árbevirolaš sámi areála geavaheapmái, mii plánemis gálgá gáhttejuvvo.

Čuokkis 6.1 váldá ovdan sámi riddo- ja vuotnaguovlluid guollebivddu vástesaš areálageavaheami. Dakkár odđa areálaid atnui váldima várás, mat ollet ovttá mearramiilla vuodđolinnjá olggobeallai, berrejit guollebiebmanrusttegat, bieggá- ja bárro- fápmorusttegat, petroleadoaimmat oktan daidda gullevaš skiipajohtalusain, bohcciid ja johtasiid merriidjan jna. árvoštallojuvvot vuostálagaid váikkuhusaiguin mat čuhcet dáláš guollebivdinsajiide ja godđanguovlluide. Dát mearrádus danne váldá ovdan duohtadilálaš areálageavaheami, mii sáhhtá dáin guovlluin duvdit eret guollebivddu joatkimis. Dakkár areálageavaheami nuppástuhttin berre erenoamážit árvoštallojuvvot dan ektui, makkár vejolašvuotta báikkálaš olbmui dasto lea ávkineaset ain geavahit guovllu ja ássat das, ja makkár mearkkašupmi das lea sámi kultuvrii. Akvakulturlágas vuolgá dat, ahte go akvakultuvrra vástesaš rusttetbáikkit galget mearriduvvot, de lea dárbu vuostálagaid vihkkedit areálaberoštumiid, ja ahte erenoamáš deaddu galgá leat eará areálaberoštumiin, gč. §§ 6 ja 16. Guolástus- ja riddodepartemeantta akvakulturláhkan árvaluvvon lánkaásahusas, mii lea 18.08.09 rájis, árvaluvvo § 7 vuosttas lađđasa bustávas a ahte: «Dorskebiebmama várás eai rusttegat galgga biddjojuvvot guovlluide main luđolaš dorski godđá.» Dahtanaga ášši lea nannejuvvon dán standárdda čuoggá 6.1 mañimus cealkagis. Go dárbu lea čielgasa oazžut guollegodđanbáikkiin, de árbevirolaš máhttu dan birra lea dehálaš. Sámi riddo- ja vuotnaguovlluid birra lea dárkileappot komentejuvvon komeanttain mat gullet standárdda čuoggái 2.

Čuokkis 6.2 váldá ovdan doaibmabijuid mat sáhhtet nuoskkidit, nuppástuhttit jieknadili, rávnnjiid, čáhcečoahkádusa ja čáhceatempereatuvrra vuonain. Dat sáhhtá doallat deaivása omd. petrolealaš doaibmama, guollebiebmanrusttegiid dahje johkaregulereamiid hárrái, dakkáriid hárrái mat dagahit ahte guliid guohtunvuodđu ja godđandilálašvuoddat nuppástuvvet dahje moivašuvvet, omd. go luđolaš guollemáddodagat deaivvahallet genehtalaš čuohegiidda. Go dakkár doaibmabijuid boadusin šaddá, ahte geográfalaččat ráddjejuvvon guollebivdu, maid dihto guovllu olbmot eanaš leat jodihan, jávká, de daidda ii berre čuoggá 6.2 mielde addojuvvot lohpi. Dát čuokkis bidjá maid vuodđun, ahte váillálaš máhttu ii leat vejolaš geavahit ággan čađahit doaibmabiju. Dasa sullasaš vuodđojurdda vuolgá maid luonddušládđiivuođa lágas § 9.

Čuokkis 6.2 vuolgá Alimusrievtti duomusge, maid celkkii Gáivuotna-áššis (Rt. 1985 s. 247), mas Alimusrievtti eanetlohku gávnnašii ahte johkareguleren dagahii vutnii eambo jieknama ja buvttii mielddis geatnegasvuoda 50 guollebivdái máksit buhtadasa, sidjiide gudet ruovttuguovllusteaset Gáivuonas ledje jodihan guollebivddu, ja geaid guollebivdu lei billistuvvon. Ággan dupmui čilgejuvvui ahte vuotnabivdiid guollebivdu lei ráddjejuvvon dihto guvlui ja nu erenoamáš ahte dan viehka muddui lei vejolaš gohčodit erenoamážin, ja ahte dat bivdu olggobeallásaš olbmuide mealgadii lei ilbman vuoigatvuhtii vuodđuduvvon doaibman.

Čuokkis 6.3 čatnasa gilvojuvvon ja gilvvehahtti eatnamiid gáhttemii, mii lea eanalága § 9 mielde. Go árvoštallojuvvo spiehkastat eanaláhkii gullevaš mearrádušas, ahte gilvojuvvon eana ii galgga geavahuvvot jos ulbmil ii leat eanadoallobuvttadeapmi, de ferte áššis oppalaččat árvoštallojuvvot ahte árbevirolaš sámi ealáhusdoaimmas lea deaddu standárddaid mielde mat leat čuoggás 4 bustáva a rájis bustáva d rádjai.

Čuokkis 6.3 čatnasa dasage, ahte šibitguohtuma vástesaš areálat galget gáhttejuvvot. Várrelága § 15 vuosttaš lađđasa mielde eanadoallis geas lea šibitguohtunvuoigatvuotta stáhtaeatnamis, lea vuoigatvuotta guođohit nu stuorra buvi go son dálvvi miehtá sáhhtá biebmát iežas eanadoalloeatnamiin. Dan sullasaš mearrádus vuolgá Finnmárkkulága

§ 23 nuppi laddasis. Vuodđun biddjojuvvo ahte čuovvovaš sánit: «nu stuorra buvi go son dálvvi miehtá sáhtta biebmát iežas eanadoalloeatnamiin» ipmirduvvojit nu, ahte dat fátmastit láigohuvvon ja geavahussii láigohuvvon areálaid. Dán plánaveahkkái lea danne välljejuvvon sátnádat «... guohtunguovlun nu stuorra buvvaí go šibitdoallu sáhtta biebmát dálvvi miehtá.» Dát čuokkis plánaveahkis nanne ahte plánabarggus fertejit sihkkarastojuvvot areálat šibitguohtuma várás. Adnojuvvo govttolazžan ahte eanadoalu eiseválddit árvvoštallet plánabarggus dan. Čuokkis 6.3 mii gieđahallá guohtunareálaid sihkkarastima, manná muđuid dássálagaid háltádusaiguin mat leat meahcegeavaheami nupástuhttima várás, § 6 vuosttas lađas.

Čuokkis 6.4 nanne ahte geavahahti areálat main leat ođasmuvvi resurssat fuođđobivdui, guollebivdui, murjemii, muorračuoaheppamii, ja gámasuinniid ja duodjeávdnasiid viežžamii, berrejit doarvái sihkkarastojuvvot. Listui eai leat biddjojuvvon ođasmuvvi meahcceresurssaid buot geavahanvuogit, go listu sáhtášii omd. siskkildit boazodoalu jeagilčoaggimiidge mat muhtun báikkiin leat lobálaččat, gč. boazodoallolága § 64. Dán čuoggás boahťa ovdan ahte ságas lea dakkár geavaheapmi mainna joavkkut dahje ovttatolbmot ollásit dahje muhtun muddui vižžet alcceseaset ealáhusa, ja masa dás berrejit sihkkarastojuvvot areálat. Dat sáhtta leat erenoamáš dehálaš giliide, čoahkkebáikkiide ja báikegottiide.

Čuoggá 6.4 lea mealgadii leamaš áigumuš heivehit Finnmárkkuláhkii, § 24, mas celkojuvvo: «Ovttatolbmot dahje joavkkut geain lea gullevašvuohta juoga man gillái ja geain ealáhus ollásit dahje muhtun muddui sorjá gili lagaš ođasmuvvi resurssaid geavaheamis, sáhttet gitta logi jahkái ain hávállassii oazžut gieđdas sierra vuoigatvuođa geavahit ođasmuvvi resurssaid...». Čuokkis 6.4 čilge ahte sihke ovttatolbmot ja joavkkut sáhttet geavahit ođasmuvvi resurssaid, ja ahte sidjiide berrejit sihkkarastojuvvot areálat dan várás. Dás ii leat mihkkege dakkár gáibádusaid ahte dat geavaheapmi ferte leat ealáhusdoaimma hámis ja buktit dietnasa dihto sturrodagas. Resursageavaheapmi sáhtta buresge leat eará doaimma olis, mii buktá ealáhusvuođu. Dávjá dakkár resursageavaheapmi lea lassedoaimma mii doarju dálloalloekonomiija, ja dainna lágiin dat unnida dárbbu dinestusbargui dahje -doibmii. Muđuid čujuhuvvo čuoggái 5.1 gullevaš komeanttaide.

Boazodoallolága § 26 mielde sus geas lea vuoigatvuohta jodihit boazodoalu, lea maid vuoigatvuohta bivdit fuođđuid bisuain ja gielaiguin, ja bivdit guliid stáhta almmolaš eatnamiin ja dakkár stáhtalaš eanaopmodagas mii ii leat sierra čálihuuvon almmolaš eanaopmodatlistui (matrihkkalastojuvvon listui), ja Finnmárkkku opmodaga eatnamiin mat gullet dan orohahkii mas su boazodoallu lea. Maiddáí bođolaš eaiggáda eatnamis boazodoalu jodiheapmái vuoigaduvvon olbmuin sáhtta leat oamastuvvon vuoigatvuohta bivdit bisuain ja gielaiguin, ja bivdit guliid guhkesáigásaš buorrejáhkolaš geavaheami vuođu dahje dološ geavaheami vuođu, gč. boazodoallolágain § 4. Ovttatolbmot ja joavkkut guđet eai gula boazodollui, sáhttet maid leat oamastan alcceseaset vuoigatvuođa geavahit ođasmuvvi resurssaid guhkesáigásaš buorrejáhkolaš geavaheami dahje dološ geavaheami vuođu. Čuokkis 6.4 nanne ahte ovttatolbmuid ja joavkkuid luondugeavaheapmi, nugo bissobivdu, giellabivdu ja murjen jd. sáhttet leat dehálaččat sámi kultuvrra seailumii ja ovdáneapmái. Plánaveahkis dát čuokkis láhčá saji, vai plánaeiseváldi sihkkarastá areálaid dan atnui. Dainnago oasálaččat servet ja geavahit árbevirolaš máhtuset, berrejit erenoamážit dakkár resurssaid geavaheami guovdilis ja dehálaš suorggit váldojuvvot vuhtii plánemis. Vejolaš lea omd. mearridit deastavádagaid plána- ja huksenlága § 11-8 mielde suorsábivddu várás giđdat, rievssahiid

gárduma (giellabivddu) várás, sáivaguliid sáibmabivddu várás, dehálaš luomejekiid várás jna. Čuokkis 6.4 soahpá bures daiguin háltádusaiguin mat leat meahccegeavaheami nuppástuvvan geavaheami várás, maid § 6 vuosttas ladás giedáhalla.

Čuokkis 6.5 nanne ahte ceavzilis boazodoalu areálat galget sihkkarastojuvvot. Dat vuolgá maid boazolága § 1 nuppi laddásis, mas celkojuvvo ahte: «Láhka galgá leat mielde sámi boazoguohtunguovllus sihkkarastimin boazodoalloeatnamiid boazodoalu deháleamos resursavuodđun. Areálaid sihkkarastima ovddasvástádus lea sihke boazodollui vuogaduvvon olbmui, eará vuogatuodaeiggiid ja eiseválddiin.». Dat boahťá ovdan maid meahccegeavaheami nuppástuhttima njuolggadusain, § 5.

Boazodoalu doaimmanvuogi geažil dat ealahus sorjá viehka ollu areálain, ja duogáš dasa, go nu lea, leat boaittobealláš guohtunguovllut ja bohcco dárbu sierranas jahkodatguohtumiidda ja johtumiidda daid gaskka. Dán čuoggás mii lea plánaveahkis, boahťá ovdan mat áššiid dat gullet ceavzilis boazodoalu guovdileamos geavahus-surggiide, gč. § 20. Dakkár nu gohčoduvvon sierraárvosurggiin go johtolagain, ragatbáikkiin, guoddinguovlluin, bálganbáikkiin, mearkun-, rátkin- ja njuovvanbáikkiin ferte plánabarggus adnojuvvo erenoamáš deasta, vai daid lea vejolaš sealluhit. Dán lea vejolaš čadahit omd. deastta adni avádagaiguin mat leat lága §§ 11–8 ja 12–6 mielde. Plánas lea vejolaš dahkat mearrádusaid mat regulerejit boazodoalu jodiheami ja árgabei-avválaš barggaid.

Odda plána- ja huksenlága § 11-7 mielde LNFA areála ulbmili lea lasihuvvon R mii mearkaša boazodoalu. Dán lasáhusas ii leat iešalddis mihkkege rievttáš mearkašumiid, dat govvida buorebut areálageavaheami doppe gos boazodoallu jodiuvvo. Dain guovlluin main boazodoallu lea, dat galgá boahťit oidnosii areála- ulbmiliin LNFR. Jos boazodoalloberoštumit eai boade oidnosii areálaulbmiliin, de dat sáhttet leat vuodđun vuosttaldeapmái.

Čuoggá 6.5 manimus cealkka das, ahte boazodoalu johtolagat eai galgga giddejuvvo, soahpá bures dan sullasaš cealkagii mii lea boazodoallolága § 22 nuppi laddásis. Johtolagain lea eahpitkeahťá boazodoallolága buoremus suodjalus. Dán boazodoallo- lánkamearrádusa lahkakomeanttas celkojuvvo ahte: «kárttas čájehuvvo johtolat man govdodat lea 1,5 km. Johtolagas dat báiki sáhtta rievddaldit ollu dan mielde makkár dálkkit ja siivvut leat. Johtolat danne čájeha dušše váldoháltti, ja danne lea dárbu váldit vuhtii ahte johtolat sáhtta dáhpáhuvat govddibut go jurddašuvvon». Dakkár dáhpá- husas mas boazodoallu ii beasa friddja ja hehttehusaid haga johtit bohccuiguin árbevirolaš johtingeainnuid, de johtolat adnojuvvo leamen gitta. Dat mearkaša ahte ii duššefal johtolaga mii lea ollásit giddejuvvon, muhto maiddái johtolaga gáržžidemiid ja huksemiid dan lahka, ja árimiid maid doaimmabiju huksenbarggut dagahit, sáhtta mearrádus gokčat. Dan lea dárbu árvoštallat dihto dáhpáhusas. Johtolagain lea erenoamáš nana suodjaleapmi jure justa dannego dain lea guovdilis mearkašupmi ceavzilis boazodoalu joatkimii. Danne lea dehálaš ahte plánat duohtadilálaš dásis árvoštallet váikkuhusaid dan suodjaleami ektui mii johtolagain lea boazodoallolága § 22 mielde. Jos dat lea čálalaš váikkuhusčielggademiin váillálaččat árvoštallojuvvon, maiddái plánaeiseváldi ja boazodoalloeiseváldiid luhtte, de dan geažil Sámediggi sáhtta vuostaldit boastto áššegiedáhallama.

Boazodoallohállddahas dat vuosttamužžan goziha boazodoalu areálaberoštumiid plánemis. Sámedikkis lea dattetge ollislaš ovddasvástádussan sihkkarastit ceavzilis

boazodoalu vuodu. Danne das lea guovdilis mearkkašupmi, ahte buot ovddeš čuohtagat árvoštallojuvvojit čuohcagiid ektui mat leat plánejuvvon orohaga rájaid siskkobeallai, ja ahte dat ge árvoštallojuvvo, dahketgo ođđa čuohtagat veadjemeahttummin dahje sakka váddáseabbon bisuhit ceavzilis boazodoalu. Dakkár plánen mii dahká veadjemeahttummin dahje sakka váddáseabbon bisuhit ceavzilis boazodoalu, boahká vuostálagaid geatnegasvuodaiguin maid álbmotriekti nanne, iige dat dan geažil sáhte dohkkehuvvot. Ahte boazodoallojođiheami vuoigatvuohta lea kollektiiva sámi vuoigatvuohta, buktá maid mielddis ahte Sámedikki ollislaš árvoštallamiin, mo doaibmabijut čuhcet ceavzilis boazodoalu joatkimii, lea erenoamáš deaddu.

Čuoggái 7 Buhtadas vahága, hehttehusa dahje eretduvdima ovdii

7 Buhtadas vahága, hehttehusa dahje eretduvdima ovdii

Go árvoštallojuvvo buktágo ovttatmearrádus mii dahkkojuvvo plána- ja huksenlága mearrádusaid mielde, árbevirolaš geavaheapmái vahága, hehttehusa dahje eretduvdima, de das sáhtta leat deaddu, jos daid ovdii buhtejuvvo doaibmabijuguin mat leat ávkin sámi kultuvrii, ealáhusdoaibmama dahje servodateallimii, ja mat buktet bargosajiid, giellaovddideami, máhtto- ja bargonákcahuksema jna.

Čuokkis 7 rahpá vejolažžan bidjat buhtejeaddji eavttuid plánaide ja doaibmabijuide mat buktet sámi kultuvrii vahága, hehttehusa dahje eretduvdima. Dat čuokkis vástida mearrádussii, § 7 goalmát ladás, gč. § 4 nuppi lađđasa, mii lea Sámedikki njuolggadusain meahcegeavaheami nuppástuhttima birra Finnmárkkus, gč. Finnmárkkulága, § 4.

Vuolggasadji berre leat, ahte plánat ja doaibmabijut mat čuhcet Sámi kultuvrra luondduvuđđui, dušše sáhttet čadahuvvot go guoskkahallan sámi beroštumit dasa mihtet, ja go Sámedikkis eai leat dasa mearkkašumit iige vuostesátni. Plánabarggus lea lunddolaš árvoštallat plánaid stuorit servodatlaš ávkki vuostálagaid ovddasvástádusain sihkkarastit sámi luondduvuodu. Plánat mat dahket veadjemeahttummin dahje sakka váddáseabbon bisuhit sámi kultuvrra guovllus, eai lea mange dáhpáhusas lobálaččat álbmotrievtti mielde. Álbmotrievtti mielde dakkár ge doaibmabijuid mat mielddiset buktet giliid ja báikegottiid sirdima, ii leat vejolaš čadahit almmá guoskkahallan olbmuid ja Sámedikki čielga lobi haga dan maŋŋá go sii leat ožžon albma dieđuid ovddalgihtii. Go leat dakkár dáhpáhusat main lea sierramielalašvuohta das, dahje eahpečielggas, dahketgo plánat ja doaibmabijut sámi kulturdoaibmama veadjemeahttummin guovllus, dahje čielggas ahte sámi kultuvrii leat mearkkašahtti negatiiva váikkuhusat, dalle buhtejeaddji doaibmabijut sáhttet leat eavttut mat dahket miehtama plánii vejolažžan.

Čuokkis 7 čilge dárkileappot makkár buhtejeaddji doaibmabijut sáhttet biddjojuvvo eaktun. Listudeapmi ii lea dievas.

Čuoggái 8 Gaskavuohta Sámedikki njuolggadusaide mat giedáhallet sámi deasttaid árvvoštallama meahccegeavaheami nuppástuhttima oktavuodas Finnmarkkus, gč. Finnmarkkulága § 4

8 Gaskavuohta Sámedikki njuolggadusaide mat giedáhallet sámi deasttaid árvvoštallama meahccegeavaheami nuppástuhttima oktavuodas Finnmarkkus, gč. Finnmarkkulága § 4

Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš eiseválddit Finnmarkkus fertejit bidjat Sámedikki njuolggadusaid Finnmarkkulága § 4 mielde vuodđun iežaset árvvoštallamiidda areálaplánemis. Dannego sisdoalu dáfus leat oktii heivehuvvon njuolggadusat Finnmarkkulága § 4 mielde ja Sámedikki plánaveahkki, de plánaeiseváldi sáhtttá válljet geavahit Sámedikki plánaveahki lassin Sámedikki njuolggadusaide mat leat Finnmarkkulága § 4 mielde.

Láiddanjuolggadusat mat Finnmarkkus giedáhallet meahccegeavaheami nuppástuhttima Finnmarkkulága § 4 mielde, eai sáhte lágalaččat boittohallet dán plánaveahki ektui. Finnmarkkulága § 4 njuolggadusaid doaibmaviidodat lea gáržžit go plánaveahkki das mii guoská plánahámiide, go dat eai govčča guvllolaš plánaid ja gielddaplána servodatoasi. Daid ge njuolggadusaid geográfalaš doaibmaviidodat, mat giedáhallet meahccegeavaheami nuppástuhttima, lea maid gáržžit, go dat leat ráddjejuvvon Finnmarkkui. Mearrádušat gokčēt viidábut. Dás lea sáhka buot mearrádušain mat buktet áigái meahccegeavaheami nuppástuhttima, maidái dain e mearrádušain mat eai njulgestaga dárbbáš guoskat plánabargui. Njuolggadusain meahccegeavaheami nuppástuhttima birra ja Sámedikki plánaveahkis ii leat aiddo seamma vuolggasadji, eaige dat čalmmustahte seamma áššiid. Dan botta go meahccegeavaheami nuppástuhttima giedáhalli njuolggadusat čalmmustahttet maid ja mo árvvoštallat čuohcimiid sámi kultuvrii, de plánaveahkki čalmmustahtta mo sámi luondduvuodđu duohtadilis sihkkarastojuvvo plánemis. Dat mielddis buktá ahte njuolggadusaid ja plánaveahki hámit ja ovdanbidjanvuogit leat guovtteláganat.

Deaddu lea das, ahte plánaveahkki sisdoalu dáfus galgá heivet oktii meahccegeavaheami nuppástuhttima láiddanjuolggadusaiguin, namalassii gokko sáhka lea vuodđojurdagiin plánaveahkis, deasttain mat galget adnojuvot sámi kultuvrras, servodateallimis ja ealáhusdoaimmamis, ja buhtejeaddji doaibmabijuin.

Plánaveahkki ii geatnegahte juridihkalaččat sámi deasttaid dáfus, mat dat leat ja mo dat galget árvvoštallojuvot, go nu lea odne meahccegeavaheami nuppástuhttima njuolggadus Finnmarkkulága § 4 mielde. Plánaveahkki nanne dattetge čielgasat vuoddu Sámedikki geatnegasvuhtii searvat plánabargui.